

การวิเคราะห์ประโยชน์ที่ควรถือเอาในปัตตกัมมสูตร

An Analysis of Benefits which One should get from Wealth in Pattakamma Sutta

¹สุพัตรา อินทนะ, ²พระเทพวชิราจารย์, ³พระมหาอดิเดช สติวโร และ⁴อธิเทพ ผาธา

¹Supatra Indana, ²Phra Devvajracarya, ³Phramaha Adidej Sativaro and⁴Athitthep Phatha

^{1,2,3,4}สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Tipitaka Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

¹Corresponding Author's Email: 6401201066@mcu.ac.th

Received: สิงหาคม 31, 2023; **Revised:** ธันวาคม 19, 2023; **Accepted:** December 20, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาโครงสร้าง และสาระสำคัญของปัตตกัมมสูตร 2) เพื่อศึกษาหลักธรรมในปัตตกัมมสูตร 3) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมอันเป็นประโยชน์ที่ควรถือเอาในปัตตกัมมสูตรการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยนำข้อข้อมูลที่ศึกษามาวิเคราะห์ และนำเสนอผลวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) โครงสร้างปัตตกัมมสูตร ปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่ 21 มีเนื้อหาสาระสำคัญเกิดขึ้นจากพระพุทธเจ้าทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่ออนาถบิณฑิกคหบดีตรัสประทานตรัสธรรม 4 ประการ ในทางโลกที่หายากด้วยการอ้อนวอนขอพร ได้แก่ ทรัพย์ ยศ อายุยืน และสุคติโลกสวรรค์ ซึ่งจะมีได้โดยการเพียรกระทำเพื่อความถึงพร้อมด้วยธรรม 4 ประการ ให้ดำรงอยู่ด้วยธรรมคือ ศรัทธา ศีล ทาน ปัญญา 2) หลักธรรมในปัตตกัมมสูตร ธรรมที่เป็นสิ่งน่าใคร่ น่าปรารถนาหาได้ยากทางโลกเป็นศรัทธาที่ประพฤติปฏิบัติตามคัมภีร์พระเวทด้วยการอ้อนวอนขอ ธรรมที่เกิดจากความเพียร 4 ประการ ศัทธาสัมปทา ศีลสัมปทา จาคสัมปทา ปัญญาสัมปทานิ वर्ณ 5 เป็นธรรมที่กั้นจิตไม่ให้บรรลุความดี สติปัญญา 4 เป็นธรรมเพื่อให้สติสัมปชัญญะสมบูรณ์รู้ชัด ภาวนามืออังก์แห่งฉนวน 5 ทำให้นิ वर्ณ 5 สงบลงได้ด้วยอำนาจสมาธิ การละกิเลสได้ด้วยดำรงอยู่ในธรรม 4 ประการคือ ศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา เมื่อกิเลสเบาบางลงส่งผลให้ทำแต่สิ่งที่สมควรทำเป็นผลดีต่อชีวิต เมื่อใกล้ตายก็ไม่กลัวความตาย ได้ไปเกิดในสวรรค์ และ 3) หลักธรรมอันเป็นประโยชน์ที่ควรถือเอาในปัตตกัมมสูตรพบว่า ธรรมที่เป็นสิ่งน่าใคร่ น่าปรารถนาหาได้ยากทางโลกเกิดจากการเพียรเพียรในกามคุณ 5 ด้วยอำนาจกิเลสครอบงำพระพุทธเจ้าจึงทรงนำหลักธรรมนี้ขึ้นมาสอน เพื่อให้รู้ถ่วงแท้เพื่อแยกแยะ ประโยชน์ คุณ โทษ เมื่อรู้แล้วจึงละกิเลสให้หมดไป เป็นเป้าหมายอันสูงสุดของพุทธศาสนา คือ นิพพาน ดังนั้น ประโยชน์ที่ควรถือเอาในปัตตกัมมสูตร สามารถปฏิบัติด้วยธรรม 4 ประการ คือ ศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา จึงจะได้สิ่งที่หาได้ยากทั้ง 4 ประการคือ ทรัพย์ ยศ อายุยืน และสุคติโลกสวรรค์

คำสำคัญ: ประโยชน์ที่ควรถือเอา; ปัตตกัมมสูตร

Abstract

This Article aimed at 1) Studying the background and essence of Pattakamma Sutta. 2) Studying the principles in Pattakamma Sutta. 3) Analyzing the wealth gained through work in Pattakamma Sutta. The research was Documentary analysis and presented by descriptive result.

The results of the research were: 1) The structure of Pattakamma Sutta appears in the Tripitaka, volume 21, There is an important content that arises from the Lord Buddha being gracious to Anathapindika, a householder, giving the teaching of 4 Dhammas in a rare worldly way by asking for blessings, namely wealth, rank, long life, and happiness in the heavenly world. which can be obtained by diligently working in order to attain the four virtues to live with the virtues, namely faith, morality, generosity and wisdom. 2) The 4 Principles in the Pattakamma Sutta to be dhamma about desirable, hope, rare in the world, it is faith that acts according to the Vedas with supplications. The four virtues that arise from perseverance are the five virtues that prevent the mind from attaining goodness; The Five Jhanas calm the five hindrances through the power of concentration. The abandonment of defilements can be achieved by living in the four virtues, namely faith, morality, generosity and wisdom. When he died, he did not fear death and finally was born in the heaven world. And 3) Dhamma related to benefits which one should get from wealth in the Pattakamma Sutta are found to be dhamma about desirable, hope, rare in the world, caused by enjoying the 5 sense pleasures with the power of defilements. The Buddha therefore brought up this principle to teach for know the truth to analyze, apply, virtues, and harms; It is the highest aim of Buddhism is Nirvana, therefore the benefits which one should get from wealth in the Pattakammara Sutra able to practice with the four virtues are faith, morality, generosity, and wisdom, thus finally obtaining the four rare things are wealth, rank, long life, and happiness in the heavenly world.

Keywords: The Benefits that should be Equated; Pattakamma Sutta

บทนำ

ปตตกัมมสูตร เป็นพระสูตรว่าด้วยการกระทำอันสมควร พระสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนอนาถบิณฑิกคหบดี โดยยกเรื่อง พร หรือธรรม 4 ข้อ ที่เป็นสิ่งที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากทางโลกขึ้นมาเป็นเรื่องอุปมา เปรียบเทียบกับ ธรรม อันเป็นการกระทำที่ต้องแสวงหาด้วยความเพียร 4 ข้อ ให้ได้ซึ่งความถึงพร้อมด้วยธรรม 4 ข้อคือ สัทธาสัมปทา สีลสัมปทา จาคะสัมปทา ปัญญาสัมปทา เป็นพระสูตรที่สอนให้รู้ว่า การจะได้สิ่งใดมา ไม่ใช่การอ้อนวอนร้องขอพรใด ๆ แต่เกิดจากการแสวงหาด้วยความเพียร เปรียบเทียบธรรมกับการแสวงหาทรัพย์ รักษาทรัพย์ ใช้ทรัพย์ที่ได้มาการกระทำที่สมควรที่เป็นกุศลกรรมบถ 10 เมื่อสิ้นชีวิตลง จะนำไปสู่สุคติบนภพสวรรค์ ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นพระไตรปิฎกเล่มที่ 21 พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 13 อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ทุติยปิณฑาสกั หมวด 50 สูตรที่ 2 ชื่อปตตกัมมวรรค (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 21/61-62/101-105)

หากพิจารณาถึงบทบาทของมนุษย์ในสังคมอินเดียในสมัยพุทธกาลนั้นพระพุทธองค์ทรงมิได้อุบัติมาเพื่อสอนพระภิกษุ หรือภิกษุณี หรือกลุ่มคนที่เป็นนักบวชเท่านั้น แต่ทรงอุบัติมาเพื่อการสอนสรรพสัตว์ในฐานะที่ทรงเป็นครูของสัตว์ทั้งหลาย (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 32/272/617) ดังนั้น การสอนของพระพุทธองค์จึงไม่ได้สอนเฉพาะกลุ่มพระ นักบวชเท่านั้นแต่ทรงยังสอนคนธรรมดาทั่ว ๆ ไปที่เรียกว่า ปุถุชน หมายถึง คนที่หนาแน่นไปด้วยกิเลส คนที่ยังมีกิเลสมาก หมายถึงคนธรรมดาทั่ว ๆ ไป

ซึ่งยังไม่เป็นอริยบุคคลหรือพระอริยะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) อีกด้วย ซึ่งผู้คนที่เป็นปุถุชนหรือชาวบ้านทั่ว ๆ ไปนั้นพระองค์ก็ทรงสอนด้วยทั้งนี้ เพื่อที่จะให้เขาเหล่านั้นได้พึงธรรมแล้วมีสติปัญญาสามารถที่จะนำเอาคำสอนนั้นไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับการดำเนินชีวิตของตนได้สามารถที่จะดำเนินชีวิตไปตามแนวทาง หรือวิถีของความเป็นปุถุชนได้ ซึ่งในการสอนปุถุชนนั้นก็ทรงสอนในทุก ๆ เรื่อง ทั้งในส่วนของหลักธรรมเพื่อการบรรลุ และหลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตไม่ให้ลำบากโดยเฉพาะในเรื่องของการทำความเข้าใจในเรื่องของ “ธรรมชาติความเป็นมนุษย์ในระดับของปุถุชน” ที่จะต้องมีความอยาก และมีความปรารถนามากน้อยแตกต่างกันไปเป็นปกติ โดยเฉพาะความปรารถนาในเรื่องของ “ทรัพย์สินหรือโภคสมบัติ” ถือว่าเป็นยอดของความปรารถนาของทุกคน เพราะสามารถนำเงินไปแลกกับสิ่งที่เราต้องการได้ ซึ่งเรื่องนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตของปุถุชนโดยทั่วไป (Harari, 2018)

สำหรับเนื้อหาในเรื่องของคำสอนที่เกี่ยวข้องกับ 1) ความปรารถนาของมนุษย์ทั่ว ๆ ไป 2) ความต้องการในเรื่องของโภคสมบัติ 3) มูลเหตุที่จะได้โภคะมา 4) เมื่อได้โภคะมาแล้วจะบริหารโภคสมบัติอย่างไรดี ถึงจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขนั้น พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ในพระไตรปิฎกในหลายพระสูตร แต่ที่ชัดเจนนั้นก็มิปรากฏในปตตกัมมสูตร ในอังกุตตรนิกาย จตุกนิบาต ในส่วนของปตตวรรค ซึ่งในตอนต้น ของพระสูตรนี้ทรงแสดงสิ่งที่น่าปรารถนาของมนุษย์โดยทั่วไปนั้นมีอยู่ 4 ประการ คือ 1) โภคะ 2) ยศ 3) อายุ 4) สுகติโลกสวรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ปรารถนากันมากอยากได้ อยากมีอยากเข้าถึง แต่ก็เป็นเรื่องที่ยากที่ความน่าปรารถนาทั้ง 4 ประการนั้นจะมีใครสามารถหามาได้โดยง่าย กล่าวคือ บางคนเกิดมามีโภคะ มียศ แต่อายุไม่ยืนก็เป็นสิ่งที่น่าเสียดาย หรือบางคนเกิดมามีโภคะ (ร่ำรวย) มียศ มีอายุยืนยาว แต่หาได้กระทำความดีไม่ สุดท้ายก็ตกนรกเปรต อสุรกายไม่ได้ไปสวรรค์อันนี้ก็ถือว่าเป็นการเกิดที่ไม่คุ้มค่า การที่คนเราเกิดมาจะได้ครบทั้ง 4 ประการดังที่กล่าวมานั้นก็ถือว่าเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากมาก

ดังนั้นพระพุทธองค์จึงทรงตรัสถึง “กรรมอันควร” หมายถึง การกระทำที่จะ 1) ก่อให้เกิดทรัพย์อีกด้วย ความพร้อมมูลของเหตุ 4 ประการคือ (1) สัทธาสัมปทา (2) สีลสัมปทา (3) จาคะสัมปทา (4) ปัญญาสัมปทา และ 2) การกระทำที่จะทำให้ทรัพย์ที่หาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียรเก็บรวบรวมด้วยน้ำพักน้ำแรง อาบเหงื่อต่างน้ำ ประกอบด้วยธรรมได้มาโดยธรรม (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 21/61-62/103) (1) มีประโยชน์ในชาตินี้ และ (2) ส่งผลที่ดีกับชาติหน้า หรือเป็นเสบียงให้ไปสู่ชาติหน้าด้วย หรืออีกอย่างหนึ่งว่าทำทรัพย์ให้เกิดในโลกนี้ และใช้ทรัพย์ไปเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับตนเองในชาติหน้าด้วย

บทความเรื่อง “การวิเคราะห์ประโยชน์ที่ควรถือเอาในปตตกัมมสูตร” ผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมในปตตกัมมสูตรนี้ เป็นหลักธรรมที่สอนให้กับบุคคลธรรมดา ซึ่งหากสามารถนำมาปฏิบัติใช้ได้แล้วจะทำให้ชีวิตมีความสุข ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาโครงสร้างและสาระสำคัญของปตตกัมมสูตร เพื่อเป็นกระบวนการทำความเข้าใจในหลักคิด และใช้เอกสารที่เกี่ยวข้องร่วมประกอบเพื่อขยายได้ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น จึงปรากฏเป็นหลักธรรมในปตตกัมมสูตร จากนั้นวิเคราะห์ประโยชน์ที่ควรถือเอาในปตตกัมมสูตร เพื่อให้เข้าใจเนื้อความพระพุทพจน์ของพระสูตรนี้ถึงความถึงพร้อม และประโยชน์ที่ควรถือเอาในปตตกัมมสูตร โดยนำหลักธรรมนั้นมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี และมีคุณธรรมที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างและสาระสำคัญของปิตตกัมมสูตร
2. เพื่อศึกษาหลักธรรมในปิตตกัมมสูตร
3. เพื่อวิเคราะห์ประโยชน์ที่ควรถือเอาในปิตตกัมมสูตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ในส่วนที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ ข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกเล่มที่ 21 พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ทุติยปัณณาสก์ หมวด 50 สูตรที่ 2 ในปิตตกัมมวรรค ชื่อปิตตกัมมสูตร ว่าด้วยกรรม หรือการกระทำอันสมควร 3 อย่าง อย่างละ 4 ประการ และคัมภีร์หรือเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ข้อมูลขั้นทุติยภูมิ ได้ศึกษาข้อมูลจากตำรา หนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัยเชิงวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในปิตตกัมมสูตร โดยนำข้อมูลต่าง ๆ มารวบรวมข้อมูล ทำระบบการบันทึกจัดเก็บ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์กรอบแนวคิด วิเคราะห์คำศัพท์ ศึกษาความหมาย จัดหมวดหมู่เนื้อหา แยกกลุ่มแยกประเภท หาความสัมพันธ์ พิจารณาความเป็นเหตุเป็นผล ประมวลความเข้าใจ คิดรูปแบบการแสดงผลข้อมูลที่ผู้อ่านจะเข้าใจได้ง่าย พิจารณาประโยชน์การนำไปใช้ ประกอบกับทฤษฎีแนวคิดและความเห็นของผู้วิจัย ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แล้วนำเสนอเชิงพรรณนา วิเคราะห์พร้อมทั้งปัญหาที่ต้องการทราบ เพื่อนำมาประมวลใช้ประกอบในการวิจัยครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล การศึกษาวิเคราะห์ในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์อธิบายขยายนัยจากเอกสารขั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎก และเอกสารขั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ อรรถกถา บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และอินเทอร์เน็ต จากนั้นนำเอาข้อมูลทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาอภิปราย เสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ และสรุปผลการวิจัยที่ได้ทำการศึกษาทั้งหมดในรูปแบบการพรรณนา พร้อมนำเสนอข้อเสนอแนะต่อไป เพื่อสามารถนำไปต่อยอดกับงานวิจัยอื่น

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. มูลเหตุการณเกิดปิตตกัมมสูตร เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยกรรมอันสมควร มูลเหตุที่ตรัสพระสูตรเกิดขึ้น ณ เขตวันมหาวิหาร เมืองสาวัตถี แคว้นโกศล เหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่ออนาถปิณฑิกคบหาเข้าเฝ้า

พระพุทธเจ้าเพื่อความเป็นมงคลกับตนเอง พระพุทธเจ้าจึงได้สอนอนาถปิณฑิกคหบดีด้วยหลักปัดตกัมมสูตร เพื่อชักชวนนำไปประพฤติปฏิบัติ ชัดเจนจิตใจตนเอง ทำให้เกิดความถึงพร้อมในธรรม 4 ประการ โดยเฉพาะธรรมสัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ถือเอาในเบื้องต้น โดยรูปแบบคำสอน ในลักษณะอุปมาเปรียบเทียบ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 อุปมาธรรมอันน่าปรารถนาทางโลก สำหรับธรรมอันน่าปรารถนาของทางโลกที่ทำได้ยาก ให้เห็นภาพเบื้องต้น ทรงเปรียบธรรมกับการหาทรัพย์ และการใช้จ่าย พระพุทธเจ้าตรัสยกธรรมทางโลก 4 ประการ โดยการขอพรให้มีทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบธรรมเกิดขึ้นแก่ตนเอง เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ขอให้เกิดกับครอบครัว บริวาร ยศ ศักดิ์ทางสังคม เมื่อมีพร้อมแล้ว ก็ขอให้ได้มีชีวิตยืนยาวได้ใช้ทรัพย์นั้นไปนาน ๆ และแม้สุดท้ายจะเสียชีวิตไป ขอเข้าถึงสุคติ สรวงสวรรค์

1.2 อุปมาธรรม 4 ประการ ย่อมเป็นไปเพื่อได้ธรรม 4 ประการ เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสธรรมทางโลก 4 ประการแล้ว พระพุทธองค์จึงทรงยกธรรม 4 ประการ ขึ้นมาตรัสโดยเป็นธรรมสัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ถือเอาในเบื้องต้น เพื่อเป็นเป้าหมายในการประพฤติ ปฏิบัติ ชัดเจนและพัฒนาตนเองให้ถึงพร้อมเป็นพื้นฐานเบื้องต้น ประกอบด้วย 1) สัทธาสัมปทา คือความถึงพร้อมด้วยศรัทธา 2) สีลสัมปทา คือความถึงพร้อมด้วยศีล 3) จาคสัมปทา คือความถึงพร้อมด้วยการเสียสละ และ 4) ปัญญาสัมปทา คือความถึงพร้อมด้วยปัญญา โดยรู้ตนเองว่าเหตุเพราะจิตใจถูกอุปกิเลสและนิวรณ์ 5 ครอบงำทำให้จิตเศร้าหมอง ย่อมกระทำให้สิ่งที่ไม่ควรทำ จึงควรใช้ปัญญาละทิ้งโดยใช้ศีล 5 กุศลกรรมบถ 10 และภาวนา 2 (สมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนา) สร้างอุปนิสัยในตัวบุคคลให้มีธรรมะเกิดขึ้นในจิตใจ ประพฤติ และพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอริยบุคคลได้ในที่สุด โดยไม่จำเป็นต้องสวดอ้อนวอนขอพระเจ้าให้ประทานให้ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่มีเหตุผล

2. โครงสร้างปัดตกัมมสูตร จัดลำดับพระสูตรเข้าเป็นหมวดหมู่ตามจำนวนหัวข้อธรรม เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษา (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2559) ปัดตกัมมสูตร จึงถูกจัดรวบรวมตามโครงสร้างในพระสูตร ดังนี้

ธรรม 4 ประการ เป็นสิ่งน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก	ธรรม นำไปสู่การทำให้พร้อมพร้อมด้วยธรรม 4 ประการ	การกระทำอันสมควร 4 ประการ
1. ขอทรัพย์ ยศ ศักดิ์ให้บังเกิดขึ้น	1. สัทธาสัมปทา คือความถึงพร้อมด้วยศรัทธา	ฐานะที่ 1 การบำรุงตนเอง มารดา บิดา บุตร ภรรยา กรรมกรคนรับใช้ อำมาตย์ให้เป็นสุขโดยชอบธรรม
2. ขอบริวารสมบัติให้เพียงพอแก่ตนเอง ญาติ และมิตร	2. สีลสัมปทา คือความถึงพร้อมด้วยศีล	ฐานะที่ 2 ย่อมป้องกันอันตรายที่เกิดจากไฟ น้ำ พระราชา โจร คนที่ไม่ชอบกัน หรือทายาท ด้วยโภคทรัพย์ที่หามาได้
3. ขอให้ตนเองจงมีอายุอยู่ยืนนาน	3. จาคสัมปทา คือความถึงพร้อมด้วยการเสียสละ	ฐานะที่ 3 ย่อมพลีกรรม 5 ประการคือ ญาติพลี อดิพลี ปุพพเปตพลี ราชพลี

4. ขอให้หลังความตายขอให้เข้าสู่สุคติโลกสวรรค์	4. ปัญญาสัมปทา คือความถึงพร้อมด้วยปัญญา	ฐานะที่ 4 บำเพ็ญทักษิณาที่มีผลสูงขึ้นไป เป็นไปเพื่อให้ได้อารมณ์ดี มีสุขเป็นผลให้เกิดในสวรรค์ ใช้ทรัพยากรอุปฐากต่อสมณพราหมณ์
---	---	--

3. เนื้อหาสาระสำคัญในปัตตกัมมสูตร

3.1 ธรรม 4 ประการ เป็นสิ่งปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในทางโลก ได้แก่ 1) ขอโภคะ คือความพรั่งพร้อมด้วยทรัพย์สมบัติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) ให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ครอบครัว และคนรอบข้าง พร้อมความชอบธรรม 2) เราได้โภครัตน์พร้อมกับความชอบธรรมแล้ว ขอยศ หมายถึง บริวารสมบัติ จึงเพียงพอแก่เราพร้อมด้วยญาติ มิตร สหาย 3) เราได้โภครัตน์พร้อมกับความชอบธรรม ได้ยศ หมายถึงบริวารสมบัติ พร้อมด้วยญาติมิตร สหายแล้ว ขอเราจะมีชีวิตอยู่นาน รักษาอายุให้ยั่งยืน 4) เราได้โภครัตน์พร้อมกับความชอบธรรม ได้ยศพร้อมด้วยญาติมิตร สหาย มีชีวิตอยู่นาน รักษาอายุให้ยืนแล้ว หลังตายจากแล้ว ขอให้เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ สาระสำคัญจึงเป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าตรัสธรรมเพื่อเป็นแนวทางประพฤติ ปฏิบัติตาม ธรรมจึงให้ผลกรรม หรือการกระทำได้สมพร หรือปรารถนาในสิ่งที่ปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในทางโลก คือ เมื่อเสียชีวิตลง ทำให้เข้าถึงสุคติในโลกลสวรรค์ในเบื้องต้น ในสิ่งที่ขอพรไว้ ให้ได้ตามสมปรารถนา

3.2 ธรรมที่นำไปปฏิบัติเพื่อให้สมประสงค์ สมปรารถนา ด้วยธรรม 4 ประการ หรือสัมปรายกัตถสังวัตตนิกธรรม 4 ประการ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เบื้องต้น, ธรรมที่เป็นเหตุให้สมหมาย, อำนวยประโยชน์สุขขั้นสูงขึ้นไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) ซึ่งธรรม 4 ประการ ที่หาได้ยากในโลก ได้แก่ 1) สัทธาสัมปทา คือความถึงพร้อมด้วยศรัทธา 2) สีสสัมปทา คือความถึงพร้อมด้วยศีล เว้นขาดจากการทำผิดศีล 3) จาคสัมปทา คือความถึงพร้อมด้วยการเสียสละ ยินดีในการสละ และ 4) ปัญญาสัมปทา คือความถึงพร้อมด้วยปัญญา การมีสติรู้เท่าทันถึงกิเลสที่เป็นอุปสรรคขัดขวางความถึงพร้อมด้วยปัญญา โดยแสดงรายละเอียด ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ปัญญาสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยปัญญา				
1) บุคคลเมื่อใจถูก อภิขมาวิสมโลภะ คือความเพ่งเล็งอยากได้สิ่งของผู้อื่นครอบงำอยู่	ยอมทำสิ่งที่ไม่ควรทำ ไม่ยินดีสิ่งที่ไม่ควรทำ ไม่ยินดีสิ่งที่ดีกว่า ย่อมนำไปสู่ความเสื่อมจากยศ และความสุข	กำหนดรู้ชัดอภิขมาวิสมโลภะ ทำให้จิตเศร้าหมอง	จึงเพียรละอภิขมาวิสมโลภะทั้งเสีย	เมื่อนั้นอริยสาวกนี้จึงชื่อว่ามีปัญหา มาก มี ปัญญา กว้างขวาง มองเห็นแนวทาง สมบูรณ์ ด้วยปัญญา เหล่านี้เรียกว่า ปัญญาสัมปทา
2) บุคคลเมื่อใจถูก พยาบาท คือความคิดร้ายครอบงำอยู่		กำหนดรู้ให้ชัด พยาบาท ทำให้จิตเศร้าหมอง	จึงเพียรละพยาบาท ทั้งเสีย	
3) บุคคลเมื่อใจถูก ถีนมิทธะ คือความหดหู่ เชื่องซึม ครอบงำอยู่		กำหนดรู้ให้ชัด ถีนมิทธะ ทำให้จิตเศร้าหมอง	จึงเพียรละถีนมิทธะ ทั้งเสีย	
4) บุคคลเมื่อใจถูก อุทธัจจกุกกจะ คือความฟุ้งซ่าน และร้อนใจ ครอบงำอยู่		กำหนดรู้ให้ชัด อุทธัจจกุกกจะ ทำให้จิตเศร้าหมอง	จึงเพียรละอุทธัจจกุกกจะ ทั้งเสีย	

(5) บุคคลเมื่อใจถูก วิจิกิจฉา คือ ความลังเลสงสัย ครบถ้วนอยู่		กำหนดรู้ให้ชัดวิจิกิจฉา ทำให้จิตเศร้าหมอง	จึงเพียรละ วิจิกิจฉา ทั้งเสีย	
--	--	---	-------------------------------	--

ภาพที่ 1 : ปัญญาสัมปทาความถึงพร้อมด้วยปัญญา

3.3 กรรมอันสมควร 4 ประการ ด้วยโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรอย่างสุจริต ประกอบด้วยธรรม ต้องมีจิตใจดำรงอยู่ในกุศลกรรมบถ 10 ประการ ในการดำเนินชีวิต ดังนั้นกรรมอันสมควร 4 ประการ ประกอบด้วย 1) ฐานะที่ 1 อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ย่อมบำรุงตนเอง ผู้คนรอบข้างด้วยการบริหารให้เป็นสุข ชอบด้วยโภคทรัพย์หามาด้วยความขยันหมั่นเพียรได้มาโดยธรรม ดำรงอยู่ในกุศลกรรมบถ 10 มีผลมาจากการเป็นผู้ตั้งอยู่ในอริยธรรมคือ ศรัทธา 2) ฐานะที่ 2 อริยสาวกย่อมป้องกันอันตรายใกล้ตัว ชอบด้วยโภคทรัพย์หามาด้วยความขยันหมั่นเพียรได้มาโดยธรรม ดำรงอยู่ในกุศลกรรมบถ 10 มีผลมาจากการเป็นผู้ตั้งอยู่ในอริยธรรมคือ ศีล 3) เป็นฐานะที่ 3 อริยสาวกย่อมทำพลี 5 คือ ญาติพลี อดิถิปลิ ปุพเพเปตพลี ราชพลี และเทวตาทพลี ชอบด้วยโภคทรัพย์หามาด้วยความขยันหมั่นเพียรได้มาโดยธรรม ดำรงอยู่ในกุศลกรรมบถ 10 มีผลมาจากการเป็นผู้ตั้งอยู่ในอริยธรรมคือ จาคะ 4) ฐานะที่ 4 อริยสาวกบำเพ็ญทักษิณาทรมีผลมีสุขเป็นผล ให้เกิดในสวรรค์ ชอบด้วยโภคทรัพย์หามาด้วยความขยันหมั่นเพียรได้มาโดยธรรม ดำรงอยู่ในกุศลกรรมบถ 10 มีผลมาจากการเป็นผู้ตั้งอยู่ในอริยธรรมคือ ปัญญา

3.4 ผู้ตั้งอยู่ในอริยธรรม โดยในขณะที่จะสิ้นชีวิต ผู้กำลังจะต้องตาย เมื่อได้ระลึกคำนึงถึงว่าโภคทรัพย์ทั้งหลายเราได้บริโภครแล้ว คนที่ควรเลี้ยงเราได้เลี้ยงแล้ว อันตรายทั้งหลายเราได้ข้ามพ้นแล้วทักษิณาทรมีผลสูงขึ้นไปเราได้ให้แล้ว และพลีกรรม 5 อย่าง อยู่ในศีล ประพฤติพรหมจรรย์แล้ว ประโยชน์ที่บัณฑิตผู้อยู่ครองเรือนปรารถนาได้บรรลุแล้ว กรรมนั้นไม่ก่อความเดือดร้อนให้ในภายหลัง การกระทำเหล่านี้จึงได้ชื่อว่า เป็นผู้ตั้งอยู่ในอริยธรรม เมื่อกระทำอันสมควรควรประพฤติ ปฏิบัติเสมอ ๆ จนเคยชินติดเป็นนิสัย ให้ฝังรากลึกลงภายในจิตใจให้เป็นกุศลธรรม เป็นกรรมที่เคยชิน เมื่อสิ้นชีวิตด้วยจิตเป็นกุศลที่ฝึกเป็นนิสัย กำหนดระลึก คำนึงถึงในการกระทำที่สมควรทำในจิต มีสติกำหนดลมหายใจสุดท้าย เมื่อหมดลม กระแสแห่งจิต ส่งผลให้ไปเกิดในโลกสวรรค์

4. พระสูตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหลักกรรม เป็นพระสูตรที่มีปัญหาในการบริหารทรัพย์ที่ได้มาด้วยความขยันหมั่นเพียร ได้มาอย่างสุจริตชอบธรรมในประโยชน์ 5 ประการ คือ 1) บำรุงเลี้ยงตนเอง และครอบครัวมีความสุขไม่อดอยาก 2) บำรุงเลี้ยงมิตรสหายให้เป็นความสุขไม่อดอยาก 3) ป้องกันอันตรายต่าง ๆ ให้ปลอดภัยจากอันตรายนั้น 4) ทำพลี และ 5) ใช้ทรัพย์ที่หามาได้ให้ทานแก่ผู้มีศีล ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ปฏิบัติเพื่อความหมดจดจากกิเลส ทำให้เกิดในสวรรค์ได้รับความสุขสมปรารถนา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ในการศึกษาหลักกรรมในปิตกัมมสูตร มีประเด็นดังนี้

1. ธรรมที่เป็นสิ่งที่ปรารถนาหาได้ยากทางโลก ได้แก่ 1) ขอโภคะจงเกิดขึ้นแก่เราโดยทางธรรม เพราะฉะนั้น การเจริญสติเป็นการรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง 2) เมื่อได้โภคะทั้งหลายโดยทางธรรมแล้ว ขอยศจงเฟื่องฟูแก่เรา พร้อมด้วยญาติและมิตรสหาย มีอสิริยศ เกียรติยศ บริวารยศ ในชีวิตนี้ทุกคนไม่สามารถอยู่คนเดียวในโลกได้ บางครั้งจึงจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น การมียศจะสามารถมีผู้ที่

อำนวยความสะดวกให้ได้ ทุกคนจึงต้องการในบวรารยศ 3) เมื่อเราได้โภคทรัพย์พร้อมกับความชอบธรรม ได้ยศพร้อมด้วยญาติมิตร สหายแล้ว ขอเราจะมีชีวิตอยู่นาน รักษาอายุให้ยั่งยืน และ 4) เมื่อเราได้โภคทรัพย์ พร้อมกับความชอบธรรม ได้ยศพร้อมด้วยญาติมิตร สหาย มีชีวิตอยู่นาน รักษาอายุให้ยั่งยืนแล้ว หลังจากตาย สุตติโลกสวรรค์ คือผู้ที่เจริญสติเพื่อละกิเลส เพื่อละอกุศลธรรม จะสามารถระลึกรู้สภาพธรรมที่เกิดขึ้น จึงมีชีวิตที่เป็นสุข สรุปความว่า ธรรมที่เป็นสิ่งที่น่าปรารถนาหาได้ยากทางโลก วิธีการที่จะได้มาซึ่งสิ่งที่ปรารถนาหาได้ยากทางโลกนั้น ต้องทำความถึงพร้อมด้วยศีล 5 ศีล 10 ไม่ละเมิดกุกุศลกรรมบถ 10 เพื่อให้ได้มา

2. ธรรมเพื่อความถึงพร้อม ได้แก่ 1) สัทธาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศรัทธา (เชื่อว่าทำดีได้ดี) 2) ศีลสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล (รักษากาย วาจาเรียบร้อย) 3) จาคะสัมปทา ถึงพร้อมด้วยจาคะ (เสียสละเอื้ออาทร) 4) ปัญญาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยปัญญา (รู้จักบาปบุญคุณโทษ) โดยกรรมอันควรกระทำ 4 ประการ พุทธศาสนิกชนคนไทยที่มีรากฐานจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทางวัฒนธรรม จารีตประเพณี ยังคงประพฤติปฏิบัติให้เห็นในวิถีชีวิตประจำวันในปัจจุบัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่าง ธรรม 2 ประเภท ได้แก่

3.1 ธรรมที่ทำให้สมปรารถนา ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวถึงความปรารถนา มีทั้งหมด 3 ระดับ คือ 1) มนุษย์สมบัติ 2) สวรรค์สมบัติ 3) นิพพานสมบัติ โดยความปรารถนาในมนุษย์สมบัติแบ่งออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ 1) เรื่องโภคะ คือ การมีทรัพย์สมบัติมากในทัศนะทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่า เพราะในอดีตชาติบุคคลนั้นเคยให้ทานด้วยทรัพย์เงินทอง จึงส่งผลให้เกิดมาในชาตินี้มีทรัพย์สมบัติมาก 2) เรื่องยศ แบ่งออกเป็น บวรารยศ และเกียรติยศจะต้องมีการปฏิบัติตามหลักธรรม 7 ประการ คือ ความขยันหมั่นเพียร มีสติ มีการงานสะอาด ใคร่ครวญก่อนทำ สำรวม ดำรงชีวิต โดยธรรม และไม่ประมาท จะทำให้องค์กร หรือ สถานที่นั้น ๆ ประสบความสำเร็จ 3) เรื่องอายุ มนุษย์ทุกคนปรารถนาจะให้มีอายุยืน ปราศจากความเศร้าหมองขัดเคืองใจทุกอย่าง จึงต้องทำสุขภาพจิตและสุขภาพกายให้แข็งแรงจึงจะมีอายุยืน และ 4) เรื่องความสุข ได้แก่ กายิกสุข เจตสิกสุข และคิหิสุข 4 ประการ เป็นความสุขในโลกโลกียภูมิ ซึ่งความสุขย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามกฎไตรลักษณ์ ไม่ทำให้พ้นทุกข์ จึงควรแสวงหาโลกุตระสุขอันเป็นความสุขที่สูงขึ้นไป

3.2 ธรรมที่ทำให้ถึงพร้อม เป็นเหตุปัจจัยของความสมปรารถนา 4 ประการ ได้แก่ 1) สัทธาสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยศรัทธา เมื่อมีศรัทธาแล้วจะมุ่งมั่นทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา 2) ศีลสัมปทา คือ ถึงพร้อมแล้วด้วยศีล ถ้าบุคคลมีศีลแล้วไม่มีการเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น 3) จาคะสัมปทา คือ การถึงพร้อมด้วยการเสียสละ เพราะการเสียสละเป็นการลดความตระหนี่ถี่เหนียวของตน และช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และ 4) ปัญญาสัมปทา คือ ความถึงพร้อมด้วยปัญญา เพราะปัญญาเป็นธรรมเครื่องส่องทางดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติให้เจริญรุ่งเรืองและสันติสุข ยิ่งๆ ขึ้นไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ในการวิเคราะห์ประโยชน์ที่ควรถือเอาในปัทมัมสูตร ผู้วิจัยแยกเป็นประเด็นในการศึกษา ดังนี้

1. วิเคราะห์เรื่องมนุษย์กับความต้องการที่เป็นไปได้ยาก จากผลการศึกษาโครงสร้าง และสาระสำคัญ หลักธรรม ในประเด็นของธรรมที่น่าปรารถนา นำใคร่ของชีวิตหาได้ยากในโลก 4 ประการในปัทมัมสูตร สามารถวิเคราะห์ประเด็นได้ 3 หัวข้อ ดังนี้

1) ความปรารถนา นำใคร่ นำพอใจ หาได้ยากในโลก เกิดจากพื้นฐานธรรมชาติในตัว ที่เพิลิตเพลิน ในกามคุณ 5 ที่เป็นส่วนนำใคร่ นำปรารถนา ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เป็นอารมณ์ทำให้รู้สึกถึงความยินดีที่มากกระทบกับส่วนรับรู้ภายใน นำมาซึ่งเวทนา 3 คือทุกข์ สุข อทุกข์ขมสุขเวทนาในชีวิตตัวบุคคลตามด้วยตัณหาหรือความอยากได้ เมื่ออยากได้จะตามด้วยความยึดติดจึงเกิดการแสวงหาขึ้น เป็นที่มาของธรรมที่น่าปรารถนา นำใคร่ของชีวิตหาได้ยากในโลก 4 ประการ คือ ทรัพย์ ยศ อายุยืน และสุคติโลกสวรรค์

2) ความปรารถนา นำใคร่ นำพอใจ หาได้ยากในโลกประกอบกับศรัทธา เนื่องจากความเชื่อในบริบทของปัทมัมสูตรที่เกิดความเชื่อในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูที่เป็นรากฐานความเชื่อของผู้คนในอนุชมพูทวีปตั้งแต่แรกเกิดโดยสอนในคัมภีร์พระเวท โดยเฉพาะคัมภีร์ยชุรเวทที่เป็นบทสวดอันอ่อนในพิธีบูชายัญเมื่อบูชายัญครบถ้วนเป็นที่พึงพอใจของพระเจ้าแล้ว พระเจ้าจะประทานพรให้สมความปรารถนา นำใคร่ นำพอใจ หาได้ยากในโลก (ยุติ เสือใหญ่, 2556) พระพุทธเจ้าจึงให้แนวคิดใหม่ว่าการสอนเช่นนี้ไม่สามารถที่จะสมความปรารถนาได้จริง จึงสอนหลักธรรมที่สามารถปฏิบัติแล้วจะได้สมความปรารถนาด้วยธรรม 4 ประการ คือ การมีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา

3) ความปรารถนา นำใคร่ นำพอใจ หาได้ยากในโลก เป็นข้ออุปมาในปัทมัมสูตร การที่พระพุทธเจ้าทรงยกธรรมอันน่าปรารถนาทางโลกขึ้นมาเปรียบเทียบ เพื่อประกอบการอธิบายธรรมเพื่อให้ได้ธรรม 4 ประการ ที่ประกอบด้วยสัทธาสัมปทา ศีลสัมปทา จาคะสัมปทา ปัญญาสัมปทา ท้ายที่สุดก็จะเป็นผู้ดำรงอยู่ในศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา เปลี่ยนเป็นบุคคลที่มีการกระทำด้วยความสำรวมในการกระทำทางกาย วาจา จิตใจ โดยการกระทำนั้นให้ผลเป็นการกระทำอันสมควรให้ประโยชน์ในปัจจุบัน และอนาคตหรือหากเสียชีวิตลงแล้วส่งผลให้ มีสวรรค์ในเบื้องตนเป็นที่ไป

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ความเป็นจริงของธรรมที่น่าปรารถนาของชีวิตหาได้ยากในโลก พบประเด็นในการศึกษาวิจัยธรรมที่ปรากฏว่า 1) ศรัทธาที่ไม่สมดุลกับปัญญา เมื่อศรัทธาไม่สมดุลกับปัญญาจะนำมาซึ่งโมหะครอบงำ ก่อให้เกิดมิจฉาทิฐิ เพราะขาดการพิจารณาความจริงโดยแยบคาย แยกแยะสิ่งที่เป็นหรือไม่เป็นประโยชน์ แต่ถ้าศรัทธาไปในทางที่ถูกจะนำชีวิตไปในเส้นทางถูกต้อง ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ ไปในทางกุศลกรรมบถ 10 จนถึงการหลุดพ้นจากสังสารวัฏ และหากมีศรัทธาเกิดขึ้นย่อมข่มนิวรณ์ทั้งหลายได้ จิตที่ปราศจากนิวรณ์ เป็นจิตที่ผ่องใส ทำให้มีปัญญาเกิดตามมาทำให้มีมาน 5 ที่เป็นปรปักษ์กับนิวรณ์ 5 ดังนั้น พระพุทธองค์จึงทรงยกธรรม 4 ประการ เพื่อให้ปัญญาขึ้นนำแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ย่อมสมหวังในสิ่งน่าปรารถนา นำใคร่ นำพอใจ หาได้ยากในโลกขึ้นมาในที่สุด และ 2) พระพุทธศาสนาอุบัติเสมือนแสงพระอาทิตย์ส่องไปในที่มืดด้วยอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มีศรัทธาในการอันนวยอนสรรเสริญต่อพระผู้เป็นเจ้า แต่ปัญญาของ

พระพุทธเจ้าทำให้ประชาชนตาสว่างดังดวงตาเห็นธรรม สามารถนำพาตนเองหลุดพ้นจากวิญญูได้ เพราะพระพุทธพจน์สามารถหักล้างด้วยเหตุผลตามความเป็นจริงแล้ว รับธรรมนำมาประพฤติ ปฏิบัติ อย่างเข้มงวดด้วยความเพียร ทำให้ละกามคุณ 5 ได้ ส่งผลให้บุคคลนั้นเปลี่ยนแปลงตนเองไปเป็นคนใหม่ในปัจจุบัน 2) วิเคราะห์มูลเหตุที่จะให้มนุษย์ได้สิ่งที่ได้ยาก เพราะทุกคนย่อมปรารถนาที่จะมีความสุข เพราะความสุขทั้งกายและจิตใจจะรู้สึกอึดอัดสบาย ดังนั้นพระพุทธองค์ทรงสอนมูลเหตุที่จะให้มนุษย์ได้สิ่งที่ได้ยากไว้ในพระไตรปิฎกในหลายพระสูตร แต่ที่ชัดเจนปรากฏในปิตกัมมสูตรที่ทรงแสดงสิ่งที่น่าปรารถนาของมนุษย์ทั่วไปมี 4 ประการ คือ

1) โภคะ ในเรื่องความปรารถนาของมนุษย์สมบัติในเรื่องโภคะ ความร่ำรวยหรือความสำเร็จในด้านหน้าที่การงานของมนุษย์สำหรับทางพระพุทธศาสนา กล่าวว่า ผลของการที่บุคคลนั้น ๆ ทำทานไว้ดีแล้วทั้งอดีต และปัจจุบัน จะส่งผลให้บุคคลนั้น ๆ สมปรารถนาในสิ่งที่หวัง (พระมหากันดินันท์ เสงสกุล, 2564) และพระพุทธเจ้าไม่เคยห้ามเรื่องระดับความมั่งคั่งของฆราวาส แต่สอนให้ครอบครองความมั่งคั่งนั้นอย่างมีสติที่นำมาซึ่งกุศลจิตมากกว่าอกุศลจิต ดังนั้นการได้ทรัพย์มา ต้องแสวงหาทรัพย์ด้วยอาชีพที่สุจริตที่ไม่เป็นไปในการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เมื่อได้ทรัพย์มาแล้วต้องมีการรักษาทรัพย์ พระองค์ก็ทรงแสดงเรื่องการใช้ทรัพย์ให้เหมาะสม ให้เป็นประโยชน์ คือ เมื่อได้ทรัพย์มา แบ่งเป็น 4 ส่วน 2 ส่วนเก็บไว้ทำกิจการงาน อีกส่วนสำหรับทำบุญ และส่วนสุดท้ายเก็บไว้เมื่อคราวมีภัยหรือรักษาตนเอง สรุปได้ว่าทั้งการได้ทรัพย์ การรักษาทรัพย์ ล้วนจะมีไม่ได้เลยหากขาดปัญญา นำทางความคิดที่ถูกต้อง เพราะหากไม่มีปัญญาแล้ว จะหาทรัพย์ไม่ได้ และต่อให้หามาได้ก็จะไม่สามารถเก็บรักษาทรัพย์ได้ โภคะ จึงเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา แต่หาได้ยาก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559)

2) ยศ ในเรื่องความปรารถนามนุษย์สมบัติในเรื่องยศ ดังพระพุทธพจน์ในอัฐสุตตรว่า ยศที่น่าปรารถนาน่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก มี 2 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) คือ 1) บริวารยศที่ต้องปฏิบัติตามหลักธรรม 7 ประการ คือ ความขยันหมั่นเพียร มีสติ มีภาระงานสะอาด ใคร่ครวญก่อนทำ สำรวมดำรงชีวิตโดยธรรม และไม่ประมาท จะทำให้องค์กร หรือสถานที่นั้น ๆ ประสบความสำเร็จมีมิตรและบริวารมากตามที่ตนปรารถนาไว้ และ 2) เกียรติยศ คือ ยศที่มีเกียรติ ได้แก่ เกียรติโดยฐานะตำแหน่งหน้าที่ (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2550) ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า ยศย่อมเจริญแก่ผู้มีความหมั่น มีสติ มีภาระงานสะอาด ใคร่ครวญแล้วทำ ระวังดีแล้ว เป็นอยู่โดยธรรม และไม่ประมาท (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 25/12/15-17) ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ยศที่เกิดจากคุณความดี ประพฤติมั่นในศีล เจริญภาวนาเป็นประจำ แต่เนื่องจากยศนั้นประพจน์ได้ยาก หาได้ยาก จึงเป็นความปรารถนาในมนุษย์สมบัติต้องปฏิบัติตนให้เป็นผู้สมควรแก่การได้มนุษย์สมบัติด้วย ไม่ใช่ตั้งความปรารถนาอย่างเดียวแล้วจะได้ การตั้งความปรารถนาเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้น ส่วนการปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญในการที่จะได้มาซึ่งสมบัติตามที่ตนได้ปรารถนาเอาไว้

3) อายุ ในเรื่องการมีอายุยืนอย่างมีความสุข เป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา เพราะสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน การจะมีอายุยืนหรือสั้น ขึ้นอยู่กับกรรมที่ได้กระทำไว้ ทั้งกุศลกรรม และอกุศลกรรม ตั้งแต่พินธุกรรม

ไปจนถึงการดำเนินชีวิต การดูแลร่างกายให้แข็งแรง อาหารที่รับประทาน ความเครียด สิ่งแวดล้อม ที่เป็นมูลเหตุที่ส่งผลให้มีอายุยืนและสั้น

4) สุตติโลกสวรรค์ ในเรื่องความปรารถนามนุษย์สมบัติในเรื่องความสุข คือ ความสุข 2 ประการ คือ กายิกสุข เจตสิกสุข และคิหิสุข 4 ประการ เป็นความสุขในโลกโลภียภูมิ แต่ความสุขเป็นสิ่งที่หาได้ยาก เพราะมีการเปลี่ยนแปลงตามกฎไตรลักษณ์ ไม่ทำให้พ้นทุกข์ จึงควรแสวงหาโลกุตระสุขอันเป็นความสุขที่สูงขึ้นไป

3. วิเคราะห์หลักการใช้ทรัพย์เพื่อประโยชน์ในชาตินี้ เนื่องจากทรัพย์เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ดังนั้นมนุษย์จึงมีความปรารถนาสมบัติในเรื่องโภคะ เพราะเป็นสิ่งที่หาได้ยาก เมื่อโภคทรัพย์หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกให้ชีวิตดำเนินไป เช่น ปัจจัย 4 อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และทรัพย์สมบัติต่าง ๆ เป็นสิ่งมีค่า หาได้แล้ว จึงจำเป็นมีวิธีการในการรักษาทรัพย์ไว้ โดยใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการทรัพย์ คือ

1) หลักโภควิภาค 4 เป็นหลักการบริโภคใช้จ่ายทรัพย์ทางพระพุทธศาสนาหรือหลักโภควิภาค 4 ได้แก่ ทรัพย์หนึ่งส่วน (ร้อยละ 25) ใช้เพื่อบริโภคเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว ทรัพย์สองส่วน (ร้อยละ 50) นำไปลงทุนประกอบอาชีพ และทรัพย์อีกหนึ่งส่วน (ร้อยละ 25) ออมไว้ในยามจำเป็นและใช้ทำบุญ การบริโภคใช้จ่ายอย่างถูกต้องเหมาะสมและพอเพียง โดยให้ความสำคัญด้านคุณค่ามากกว่ามูลค่าและเน้นคุณประโยชน์มากกว่าความคุ้มค่า และมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคม นอกจากนี้การจะรักษาทรัพย์ไว้ ไม่ให้หมดไปนั้น ต้องละเว้นจากอบายมุขทั้งปวง เพื่อเป็นการป้องกันโภคทรัพย์ไม่ให้เกิดหมดไปโดยเปล่าประโยชน์ ซึ่งหลักการประพฤติดุโดยการเว้นจากอบายมุขมี 6 ประการ ได้แก่ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2544) 1) การชอบเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท เป็นอบายมุขแห่งโกศะทั้งหลาย 2) การชอบเที่ยวไปตามตรอกชอกชอยในเวลากลางคืนเป็น อบายมุขแห่งโกศะทั้งหลาย 3) การชอบเที่ยวดูมหรสพเป็นอบายมุขแห่งโกศะทั้งหลาย 4) การชอบเล่นการพนันอันเป็นเหตุแห่งความประมาทเป็นอบายมุขแห่งโกศะทั้งหลาย 5) การคบคนชั่วเป็นมิตรเป็นอบายมุขแห่งโกศะทั้งหลาย และ 6) การเกียจคร้านเป็นอบายมุขแห่งโกศะทั้งหลาย สรุปได้ว่า ผู้ประกอบธุรกิจส่วนมากที่ประสบผลสำเร็จจะเป็นผู้สนใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้รับประโยชน์จากการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริง ในการประกอบธุรกิจของตน มาปรับให้เข้ากับยุคสมัย

2) หลักการประกอบสัมมาชีพ ในคำสอนทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้ประกอบสัมมาชีพสุจริต โดยให้เว้นจากการค้าขายที่ผิด หรือไม่ชอบธรรม ที่เรียกว่า ธุรกิจมิฉฉาวณิชา หรือกรณีฉฉาวณิชา คือ การค้าขายที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสห้ามไม่ให้ทำ 5 ประการ คือ 1) สัตตวณิชา คือ การค้าขายอาวุธ 2) สัตตวณิชา คือ การค้าขายมนุษย์ 3) มังสวณิชา คือ การค้าขายสัตว์เพื่อนำไปฆ่า 4) มัชชวณิชา คือ การค้าขายของมีนเมา 5) วิสวณิชา คือ การค้าขายยาพิษ โดยการค้าขาย 5 ประการนี้ เป็นสิ่งที่ต้องห้ามสำหรับอุบาสกคือผู้ที่เข้าถึงพระรัตนตรัย และถือศีล 8 เพราะธุรกิจทั้ง 5 ประการได้ผลกำไรตอบแทนดี แต่เบียดเบียนชีวิต และคุณค่าความเป็นมนุษย์ มีวิบากกรรมที่ต้องไปชดใช้ทั้งในโลกหน้าและระหว่างการเดินทางเวียนว่ายตายเกิดอีกยาวนาน พระพุทธองค์ทรงเห็นด้วยญาณทัสสะ จึงตรัสห้ามไม่ให้ไปประกอบอาชีพทั้ง 5 ประการนี้

4. วิเคราะห์คุณธรรมที่ปรากฏในปัตตกัมมสูตร จากข้อมูลที่ศึกษาวิจัย เมื่อนำมาวิเคราะห์ พบว่าธรรมนำไปสู่ความถึงพร้อมด้วยธรรม 4 ประการ หรือธรรมสัมปรายิกัตถะ หรือ สัมปรายิกัตถสังวัตตนิกธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) ธรรม 4 ประการ ประกอบด้วย 1) สัทธาสัมปทา (เมื่อมีศรัทธา ลักษณะแล่นไป ขับเคลื่อนไปทำให้เสื่อมใสด้วยดี บุคคลย่อมมีความเพียรเพื่อก้าวถึงธรรมที่ยังไม่ถึง) 2) สีลสัมปทา (การรักษาศีลหรือกุศลกรรมบถ 10 เป็นกรอบบัญญัติในการประพฤติปฏิบัติ ไม่ละเมิด) 3) จาคสัมปทา (สร้างอุปนิสัยการให้ทาน และการเสียสละความเป็นตนเองเพื่อขัดเกลากิเลสให้เบาบางลง) 4) ปัญญาสัมปทา (ธรรมที่ใช้สติปัญญา 4 เข้ามาพิจารณาตามความเป็นจริง ภาวนา 2 ประการ เป็นเครื่องมือนำมาข่มนิวรณ์ 5 และบาปอกุศลทั้งหลายสงบ) เป็นธรรมที่เป็นประโยชน์ภายนอก ประโยชน์ชั้นสูงขึ้นไป เป็นธรรมที่มีทำให้จิตใจเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมความดี ทำให้ชีวิตมีค่า มีหลักประกันชีวิตในภพหน้า ซึ่งสำเร็จได้ด้วยธรรม 4 ประการนี้

5. วิเคราะห์คุณค่าที่เกิดจากการศึกษาในปัตตกัมมสูตร ในการปฏิบัติสัมปรายิกัตถะ ประโยชน์เบื้องต้น ทำให้มีความสุขทางจิตใจ การรู้จักปิติสุขที่ประณีตด้านใน ตลอดจนคุณวิเศษที่เป็นผลสำเร็จทางจิต คือ ฌานสมาบัติ แยกเป็นประเด็นได้ว่า

1) **คุณค่าเพื่อการดำเนินชีวิต** โดยสัมปรายิกัตถะประโยชน์ 4 ต่อการกระทำอันควรทางด้านจิตใจ วาจา และกาย โดยสัมปทา 4 เป็นประโยชน์หรือเป็นปฏิปทา เครื่องให้บรรลุประโยชน์ คือ เพราะเมื่อบุคคลบำเพ็ญพยายามดำเนินตาม ย่อมได้บรรลุ ส่วนประโยชน์ หรือผล คือ อายุ วรรณะ สุข ยศ และสวรรค์ เป็นผลที่ได้จากการบำเพ็ญพยายามดำเนินตามประโยชน์ในภพหน้าได้ ได้แก่ สมบัติ 3 คือ 1) มนุษย์สมบัติ 2) สวรรค์สมบัติ 3) นิพพานสมบัติ

2) **คุณค่าเพื่อสังคม สัมปรายิกัตถะ** เป็นการสงเคราะห์ให้สังคมมีความสุข ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

3) **คุณค่าเพื่อความไม่ประมาท ปรมัตถะ** เป็นวิธีการสงเคราะห์ด้านจิตใจ เพื่อให้บุคคลมีความมั่นคงสงบสุข ปฏิบัติแล้วรู้เท่าทันคติธรรมดาของสังขารธรรม ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต มีจิตใจเป็นอิสระโปร่งโล่งผ่องใส ไม่ถูกบีบคั้นด้วยความยึดติดถือมั่นหวาดหวั่นของตนเอง ปราศจากกิเลสที่ทำให้เศร้าหมองขุ่นมัวอยู่อย่างไร้ทุกข์ ประจักษ์แจ้งความสุขที่สะอาดบริสุทธิ์สิ้นเชิง ทำให้ตนเองไม่เป็นผู้ประมาทในการดำเนินชีวิตสามารถสรุปได้ว่า "ความไม่ประมาท" หรือ "อัปมาทะ" คือ ความเป็นอยู่อย่างไม่ขาดสติ หรือความเพียรที่มีสติเป็นเครื่องเร่งเร้าและควบคุม (พระเทพเวที, 2535)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า ปัตตกัมมสูตร หมายถึง ธรรมที่แสดงถึงความต้องการพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ในโลกนี้และในโลกหน้า ซึ่งเป็นความปรารถนาขั้นพื้นฐานของมนุษย์ 4 ประการ ได้แก่ 1) ขอให้มั่งคั่ง 2) ขอเจริญยศ 3) ขอให้มียาวยืน และ 4) ตายแล้วขอให้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ โดยต้องปฏิบัติด้วยความถึงพร้อม 4 ประการคือการมีศรัทธา สีล จาคะ ปัญญา ถึงจะมีอานิสงส์ให้ผู้ประพฤติสามารถได้ในสิ่งที่ปรารถนาทั้ง 4 ประการ

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญาเป็นวิธีปฏิบัติขั้นที่สามารถลด ละ เลิกกิเลสได้ด้วยคามมุ่งมั่น เนื่องด้วยเริ่มจากการมีศรัทธา จากนั้นจะประพัตต์ตัวอย่างมีศีล ควบคุมตนเองได้อย่างมีสติสัมปชัญญะทำให้เกิด ปัญญาขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของโสมณ ขำทัฬห (2560) ในงานวิจัยเรื่อง “สัมปรายิกัตถะ: พุทธธรรมเพื่อการ ดำเนินชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ว่า สัมปรายิกัตถะ 4 คือหลักธรรมที่สำคัญหมวดหนึ่ง ที่ต้องศึกษาและต้องปฏิบัติตาม เพื่อฝึกหัดกาย วาจา จิตใจ และสติปัญญาให้สูงขึ้น ซึ่งถือเป็นระบบในการดำเนิน ชีวิตที่ทำให้มนุษย์มีการพัฒนาอย่างบูรณาการ และทำให้มนุษย์เป็นองค์รวมของการพัฒนาอย่างมีดุลยภาพและ ยั่งยืน

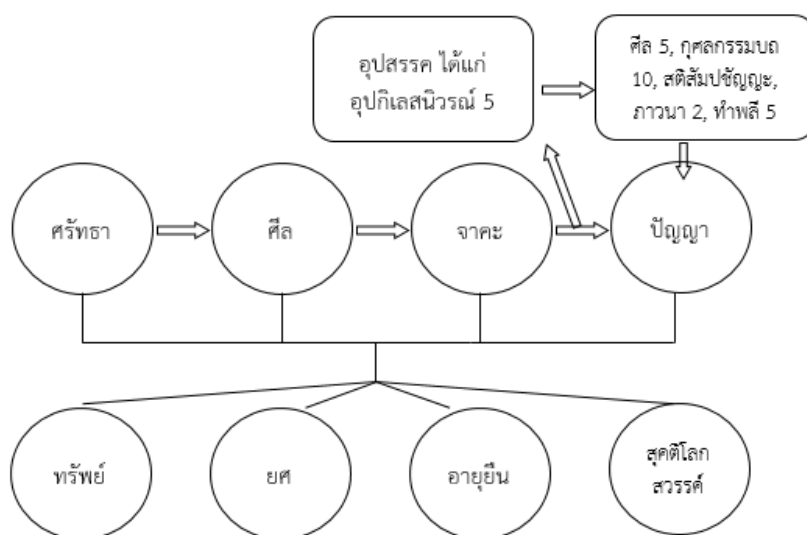
2. จากผลการวิจัยพบว่า การที่เราจะดำเนินชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ให้เป็นไปตามธรรม จิตที่ ประกอบด้วยธรรม 4 คือ มีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นแก้ไขได้ จะไม่ให้เรื่องราวสถานการณ์ ต่าง ๆ นั้นเติบโตไปในทางร้าย สามารถดับลงได้ด้วยธรรมะ ในส่วนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของพระครูสมุห์ นพพล ปิยธมโม (เขาแก้ว) (2561) ในงานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้สมชวีธรรมกับการครองเรือนในสังคมไทย ปัจจุบัน” ที่ว่า ศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา ศรัทธาในสิ่งถูกต้องเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจและกำลังใจใน การดำเนินชีวิต ศีลเป็นส่วนป้องกันความชั่วร้ายและปัญหาหนักที่จะเกิด จาคะการเสียสละ มุ่งประโยชน์ที่เป็น ธรรม ทำให้เกิดการเอื้อเฟื้อ จิตอาสา ส่วนปัญญาเป็นกุญแจสำคัญที่ต้องพัฒนาไปร่วมกัน ปัญญาต้องตั้งอยู่บน หลักสัจธรรมและคามมีเหตุผลเสมอ โดยนำไปใช้เป็นประจำทุกวัน ทุกสัปดาห์ ทุกเดือน และทุกปี ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงสอนอนาถปิณฑิกเศรษฐีไว้ว่า สิ่งทีปรารถนาสามารถแสวงหาให้ได้มาซึ่งความสุขอันเป็นที่ นำปรารถนารักใคร่ชอบใจ หาได้โดยยากในโลก จะทำอะไรให้ได้มาซึ่งความสุขในชีวิตเหล่านี้ จุดเริ่มต้นที่ สามารถทำเองได้ในปัจจุบัน เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนธรรมที่เหมาะสมแก่ฆราวาสผู้ครองเรือน แก่ผู้ที่ยัง ยินดีด้วยกาม ที่เมื่อพึงประกอบในธรรมอันเป็นรากฐานนี้แล้ว ทั้งนี้จะเป็นแนวทางดำเนินชีวิตให้เป็นไป เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขในปัจจุบัน (ทิฐฐธรรม) และความสุขในภายหน้า (สัมปรายะ) ปัตตกัมมสูตรเป็น หลักคำสอนที่ว่า ต้องปฏิบัติตามหลักสัมปรายิกัตถประโยชน์ ถึงจะมีความสุขในชีวิตนี้ได้ และเมื่อตายไปแล้วก็ ยังมีสุขในชีวิตหน้าได้อีกด้วย

3. จากผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมที่ปรากฏในปัตตกัมมสูตร คือ ธรรม 4 ประการ ที่เป็นไปเพื่อ ประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขในปัจจุบัน คือ 1) อุฏฐานสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความขยัน) 2) อารักขสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยการรักษา) 3) กัลยาณมิตตตา (ความมีมิตรดี) และ 4) สมชวีตา (ความเลื่อมใสอย่างสม่ำเสมอ) และธรรม 4 อย่าง ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความสุขในภายหน้า คือ 1) สัทธาสัมปทา (ความถึงพร้อม ด้วยศรัทธา) 2) สีลสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล) 3) จาคะสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการเสียสละ) และ 4) ปัญญาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยปัญญา) ซึ่งเป็นการเจริญภาวนา 2 เพื่อให้เกิดปัญญา สติปัฏฐาน 4 ฝึกเพื่อให้มีสติ สัมปชัญญะ มีความไม่หลง ซึ่งสอดคล้องกับกับงานวิจัยของพระวุฒิกโร สิริสาโร (ตาโรสง) (2561) พบว่า การเจริญวิปัสสนาภาวนาตามหลักสติปัฏฐาน 4 นั้น คือ การใช้สติและปัญญาพิจารณากำหนด รู้อรูป นาม สภาวธรรมทางกาย เวทนา จิต และธรรม ตามความเป็นจริง จนหยั่งรู้ถึงความเปลี่ยนแปลง แปรปรวนไปของสภาวธรรมทั้งหลายว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคลตัวตนเราเขา ผู้ที่เจริญวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน อย่างจริงจังและต่อเนื่องยอมทำให้จิตใจเกิดความสงบเยือกเย็น

เป็นสุข โดยหลักธรรมเหล่านี้สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ไม่ว่าจะผ่านไปกี่ยุคก็สมัยจนกระทั่งถึงปัจจุบันก็ยังสามารถนำมาประพจน์ใช้ได้กับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย และหลักธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อธรรม 4 อย่าง ที่ประโยชน์เพื่อความสุขในภายหน้า ได้แก่ อุปกิเลส และนิวรณ์ 5 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอุปกิเลส และนิวรณ์ 5 ทำให้จิตใจของเรานั้นมีความทุกข์ใจ มีความไม่สบายใจ ทำให้เกิดความฟุ้งซ่าน ไม่มีสติและสมาธิเกิดขึ้น ทำให้ปัญญาไม่เกิด คิดในสิ่งที่ควรทำไม่ได้

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง ประโยชน์ที่ควรถือเอาในปัตตกัมมสูตร เป็นเนื้อหาที่คนธรรมดาทั่วไปสามารถกระทำได้ เพื่อให้ได้ธรรม 4 ประการนี้ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนไว้ครบถ้วนแล้ว จึงไม่มีการวิเคราะห์ให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ เพียงนำมาใช้ให้เกิดเป็นนิสัยในชีวิตประจำวัน จะทำให้สมความปรารถนาทั้ง 4 ประการได้ โดยการนำไปปฏิบัติ แม้ในการปฏิบัติอาจมีอุปสรรคมาขวางกั้นแต่ก็สามารถนำหลักธรรมมาแก้ไขสามารถสรุปได้ ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 2 : แผนผังอุปสรรคในการสมปรารถนาน่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก

สิ่งที่ปรารถนาน่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก ได้แก่ ทรัพย์ ยศ อายุยืน และสุดดีโลกสวรรค์ สามารถหาได้จากการปฏิบัติสัมปรายิกัตถสังวัตตนิกรม 4 ประการ คือ ศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา เนื่องจากหลักธรรมนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์เบื้องหน้า โดยเริ่มจากการมีศรัทธา จากนั้นจึงเกิดความถึงพร้อมด้วยศีล เมื่อมีศีลแล้วการถึงพร้อมด้วยการเสียสละจะมีมากขึ้น จะทำให้เกิดปัญญาในที่สุด แต่อุปสรรคในการเกิดปัญญาคือการที่มีอุปกิเลส หรือนิวรณ์ 5 ได้แก่ อภิชฌาวิสมโลภะ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุจจะ วิจิกิฉา เหล่านี้ทำให้จิตเศร้าหมอง จึงควรละทิ้ง กิเลสเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ด้วยการเจริญสติปัฏฐาน 4 รักษาศีล 5 กุศลกรรมบถ 10 และกระทำภาวนา 2 คือ สมถะภาวนา วิปัสสนาภาวนา รวมทั้งการทำพลี 5 อย่างต่อเนื่อง

จนเป็นนิสัย จะทำให้เกิดความถึงพร้อมด้วยปัญญา เพราะปัญญาทำให้การดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง

สรุป

มูลเหตุเกิดจากพระพุทธเจ้าทรงตรัสประทานธรรมแก่นาถบิณฑิกคหบดีให้นำไปประพฤติปฏิบัติพัฒนาตนเอง โดยโครงสร้างเรียบเรียงไว้ในปตตกัมมสูตร ว่าด้วยกรรมอันสมควร โครงสร้างลำดับเนื้อหาประกอบด้วยสถานที่ การสนทนาระหว่างตัวละคร ลำดับเนื้อเรื่องธรรม 4 ประการที่หาได้ยากในโลก ด้วยการทำ ความถึงพร้อมคือศรัทธา ศีล ทาน ปัญญา โดยเนื้อหาสาระสำคัญในปตตกัมมสูตร คือพระพุทธเจ้าทรงตรัสประทานธรรมแก่นาถบิณฑิกคหบดีตรัสธรรม 4 ประการ คือการขอพรให้มีทรัพย์ มียศเพื่อตนเอง ญาติบริวาร มิตรสหาย มีอายุยืนนานเพื่อใช้ทรัพย์ เมื่อสิ้นชีวิตไปขอให้ไปเกิดยังสุคติแดนสวรรค์ เป็นพรที่เกิดขึ้นได้ยากทางโลก โดยธรรม 4 ประการนี้เพื่อให้ได้มาควรปฏิบัติธรรม 4 ประการ คือสัทธาสัมปทา, สีลสัมปทา, จากสัมปทา, ปัญญาสัมปทา เมื่อทำความถึงพร้อมแล้วเป็นผู้ดำรงอยู่ด้วยธรรม คือศรัทธา, ศีล, ทาน, ปัญญา มีศีล 5 กุศลธรรม 10 ประการ เมื่อไม่ละเมิดกุศลกรรมบถ 10 ถือเป็นผู้รู้ทันกิเลส จึงเป็นบุคคลเป็นผู้ตั้งอยู่ในอริยธรรมจะสามารถหาธรรมทั้ง 4 ประการได้

ธรรม 4 ประการที่เป็นสิ่งที่ปรารถนาน่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก ได้แก่ ทรัพย์ ยศ อายุยืน และสุคติโลกสวรรค์ สามารถหาได้จากการปฏิบัติสัมปรายิกัตถสังวัตตนิกธรรม 4 ประการ เนื่องจากเป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เบื้องต้น โดยเริ่มจากการมีศรัทธาซึ่งเป็นความมุ่งมั่นในการกระทำสิ่งนั้นอย่างเต็มที่อยู่ในธรรมด้วยความสุจริต จากนั้นจึงเกิดความถึงพร้อมด้วยศีลตามมาโดยไม่มีการเบี่ยงเบนตนเองและผู้อื่น จึงเกิดเป็นความถึงพร้อมด้วยการเสียสละ ลดความตระหนี่ของตนเอง และช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์มากขึ้น การกระทำเหล่านี้จะทำให้เกิดปัญญาได้ แต่อุปสรรคในการเกิดปัญญาคือการมีกิเลสที่เป็นนิวรณ์ 5 ซึ่งสามารถแก้ไขได้ด้วยการเจริญสติ รักษาศีล 5 กุศลกรรมบถ 10 และกระทำภาวนา 2 คือ สมถะภาวนา วิปัสสนาภาวนา รวมทั้งการทำสมาธิ 5 อย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย จะทำให้เกิดความถึงพร้อมด้วยปัญญา เพราะปัญญาเป็นธรรมเครื่องส่องทางดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติให้ถึงความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขยิ่งๆ ขึ้นไป ทั้งนี้เมื่อมีปัญญาแล้วจะสามารถบริหาร รักษาทรัพย์ รู้จักวิธีได้ยศ สามารถทำให้ตัวเองมีความสุขทั้งกายและใจทำให้อายุยืนได้ และเมื่อถึงขณะใกล้ตาย จะรู้ว่าตนเองควรกระทำสิ่งใด เพื่อให้ตนเองไปสู่สุคติโลกสวรรค์ได้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า การมีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติหลักธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นหนทางสู่การบรรลุนิพพาน และยังเป็นพื้นฐานสำคัญเพื่อการเจริญไปถึงความถึงพร้อมในปตตกัมมสูตร ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากกับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ในชีวิตประจำวันของทุกคนไม่มากก็น้อย ซึ่งการปฏิบัติ

ธรรมนี้ มีคุณค่าอย่างมากหากกระทำควบคู่ไปกับการใช้ชีวิตทุกวัน เนื่องจากจะสามารถทำให้ชีวิตของตนเอง และครอบครัวมีความสุข สวัสดิ์ดี ปลอดภัย จนกระทั่งทำให้ได้มาซึ่งความยั่งยืนของทรัพย์ ยศ อายุ สุขคติ สวรรค์ในที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ประโยชน์ที่ควรถือเอาในปตตกัมมสูตร” นี้ ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติมอีกจึงขอเสนอไว้เพื่อศึกษาวิจัยต่อไป ดังนี้

2.1 ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่ใช้เพิกถอนหลักธรรมที่ขัดขวางธรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ ยศ อายุ สุขคติ สวรรค์

2.2 ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินชีวิตตามปตตกัมมสูตรต่อพฤติกรรมความเชื่อของคนไทยในปัจจุบัน เพื่อพัฒนาวิถีชีวิตในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

คณาจารย์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). *หนังสือพระสูตรต้นตอปิฎก*. พิมพ์ครั้งที่ 2.

พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสมุห์นพดล ปิยธมโม (เขาแก้ว). (2561). *การประยุกต์ใช้สมชวีธรรมกับการครองเรือนในสังคมไทยปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระชัยพร จนทวิโส (จันทวงศ์). (2555). *ศึกษาศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ตามแนวสติปัฏฐาน 4*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2532). *การศึกษาที่สากลบนฐานแห่งภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้ง.

พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยธรรมปิฎก.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2550). *ศัพท์วิเคราะห์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลียงเชียง.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2551). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2544). *ธรรมนุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

พระพุทฺธโสมสเถระ. (2555). *คัมภีร์วิสุทธิมรรคภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากันดินันท์ เสงสกุล. (2564). เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*. 3(1), 1-10.

พระมหาสมศักดิ์ หนตจิตโต (แสงงาม). (2565). *ศึกษาเปรียบเทียบความต้องการขั้นพื้นฐานในปัตตกัมมสูตร กับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวุฒิไกร สิริสาโร (ตาโธสง). (2561). *ศึกษาประโยชน์ 3 ที่มีผลต่อการเจริญวิปัสสนาภาวนา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยุวดี เสือใหญ่. (2556). *การศึกษาดนตรีประกอบพิธีกรรมเสริญองค์พระรัตนไตรในชีวิตประจำวันของสภากมนานาชาติเพื่อศิษย์จิตสำนึก กรุงเทพฯ*. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

โสภณ ขำทัพ. (2560). *สัมปรายิกัตถะ: พุทธธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 12(1), 191-203.

Harari, Y. N. (2018). *Money*. First edition. London: Vintage.